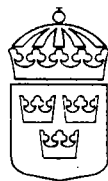

Jordbruksutskottets yttrande

1989/90:JoU1y

En ny regional statlig förvaltning

1989/90
JoU1y

Till bostadsutskottet

Bostadsutskottet har den 7 september 1989 berett jordbruksutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1988/89:154 om en ny regional statlig förvaltning, jämte motioner.

Propositionen

I propositionen lämnas förslag om en ny regional statlig förvaltning. Förslaget innebär att en ny länsstyrelse bildas. Dessutom föreslås att formerna för den nya länsstyrelsens samverkan med i första hand den regionala statliga förvaltningen i övrigt utvecklas.

Den nya länsstyrelsens ansvarsområde föreslås omfatta de verksamheter som i dag bedrivs av länsvägnämnden, länsskolnämnden, lantbruksnämnden samt den nuvarande länsstyrelsen. Dessutom föreslås att ansvarsområdet även omfattar den del av länsbostadsnämndens verksamhet som avser bostadsförsörjning och annan samhällsplanering. I den mån en länsanknytning blir aktuell för fiskefrågorna föreslås den nya länsstyrelsen ansvara för dessa frågor.

I övrigt föreslås att den nya länsstyrelsen får vidgade befogenheter vad avser kommunikationsområdet, skogsvården och trafiksäkerheten. Därutöver föreslås ett utvecklat samrådsförfarande vad gäller arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbeten och vissa andra frågor som rör arbetsmarknaden.

Vissa särlösningar föreslås för utbildningsfrågorna i den nya myndigheten för att tillgodose det nationella skolsystemets krav på rikstäckande tillsyn, uppföljning och utvärdering.

Inriktningen och omfattningen av den nya länsstyrelsens verksamhet på lantbruksområdet kommer att närmare läggas fast i den till våren 1990 aviserade livsmedelspolitiska propositionen.

Den nya länsstyrelsen föreslås få ett starkt förtroendemannainflytande genom att det vid sidan av länsstyrelsens styrelse finns fem obligatoriska nämnder: utbildningsnämnd, nämnd för fysisk planering, lantbruksnämnd, kommunikationsnämnd och miljönämnd. Nämnderna föreslås ha elva ledamöter. Ordförande bör vara landshövdingen. Av övriga ledamöter bör fem utses av landstinget och fem av regeringen.

Vid den nya länsstyrelsen kommer särskilda tjänster som länsexp- 1989/90:JoU1y
ter att finnas. Berörda centrala myndigheter bör medverka vid tillsätt-
ningen av dessa tjänster.

Reformen föreslås träda i kraft den 1 juli 1991.

En central organisationskommitté samt en organisationskommitté i
varje län skall inrättas enligt förslaget.

Lagen (1985:1073) om försöksverksamhet med en samordnad läns-
förvaltning föreslås få förlängd giltighetstid.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i detta yttrande i första hand de avsnitt av proposi-
tionen som berör de areella näringarna och motsvarande följdmo-
tioner, dvs. motionerna Bo1, Bo3, Bo4, Bo7, Bo8, Bo10, Bo11, Bo13,
Bo15, Bo16, Bo17, Bo18, Bo20, Bo22, Bo23 yrkandena 4, 5 och 7,
Bo25 yrkandena 2— 4 och Bo29.

Vad beträffar huvudförslagen i propositionen om en ny statlig
regional förvaltning noterar utskottet att yrkanden om avslag på pro-
positionen framförts i motionerna Bo24 (mp), Bo25 (c) och Bo30 (c).
I mp-motionen yrkas dessutom att riksdagen beslutar att frågan om
stärkt regionalt självstyre i form av direktvalda regionala parlament
utreds. I c-motionen Bo30 yrkas att en parlamentarisk utredning
tillsätts med direktiv att utarbeta förslag om införande av länsdemokra-
ti enligt de grunder som anges i motionen.

Vid sin behandling av avsnitten om de areella näringarna har
utskottet för sin del ställt sig bakom propositionens förslag om de
grundläggande principerna för en ny statlig regional förvaltning, vilket
innebär att utskottet avstyrker motionsyrkandena om avslag på pro-
positionen och viss utredning. Utskottet går dock inte närmare in på de
förvaltningsrättsliga frågor m.m. som aktualiseras i propositionen och
hithörande motioner.

Lantbruket och skogsbruket

Enligt propositionen skall lantbruksnämndens nuvarande uppgifter
ingå i den nya länsstyrelsen. Verksamhetens inriktning och omfattning
läggs närmare fast i den till våren aviserade livsmedelspolitiska propo-
sitionen. Skälen för regeringens ställningstagande i fråga om lantbruket
utvecklas närmare på s. 22— 23 i propositionen. Bl.a. framhålls att
lantbruksnämndernas verksamhet fått allt större anknytning till läns-
styrelsernas. Stora vinster kan enligt föredraganden göras genom att ge
en ny länsstyrelse möjlighet att mer samlat arbeta för landsbygdens
utveckling. Det finns också andra kopplingar mellan dagens länsstyrel-
se och lantbruksnämnden som motiverar att de förs samman i en och
samma organisation. En viktig uppgift för den framtida länsstyrelsen

blir t.ex. att ha ansvaret för en ändamålsenlig markanvändning i länet med beaktande av de mål som statsmakterna ställt upp. I anslutning till uppgifterna om den proposition om en ny livsmedelspolitik som kommer att föreläggas riksdagen under våren 1990 anför föredraganden bl.a. att den regionala nivån kommer att ha en nyckelroll för möjligheten att genomföra den nationella livsmedelspolitiken. Under omställningsperioden bör dessa frågor ges en särställning inom den nya länsstyrelsen.

Förslaget innebär vidare för de nordligaste länens del att även rennäringsfrågorna kommer att handhas av den nya länsstyrelsen. Dessa frågor har stor regional betydelse, inte minst när det gäller markanvändningen.

I fråga om skogsvårdsstyrelserna föreligger enligt propositionen inte skäl att föreslå att dessa eller någon del av deras verksamhet förs in i länsstyrelsen. För att den skogliga kompetensen ändå skall tillgodogöras föreslås att länsstyrelsen får besluta i viktiga övergripande skogliga frågor som rör markanvändning och naturvård samt att länsjägmästaren skall föredra dessa ärenden i länsstyrelsens styrelse.

I motion Bo23 av Knut Billing m.fl. (m) anføres under rubriken De areella näringarna olika skäl för en sammanslagning av lantbruksnämnderna och skogsvårdsstyrelserna. Jord- och skogsbruket bör också avregleras så mycket att verksamheten närmar sig ordinär myndighetsutövning. T.ex. bör förvärvslagstiftningen ändras så att prövningen helt avskaffas för fysiska personer. Den affärsmässiga verksamhet som i dag bedrivs av lantbruksnämnder och skogsvårdsstyrelser bör kunna överföras till andra huvudmän, liksom den rena rådgivningsverksamheten. Kvarvarande myndighetsutövning skulle kunna inordnas i den nya länsstyrelsen.

I motion Bo25 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) understryks lantbruksnämndernas viktiga roll i samband med den omläggning av jordbrukspolitiken som nu förbereds med inriktning mot ett riksdagsbeslut under våren 1990. Nämndernas rådgivning kommer att vara viktig i denna omställning. Den regionala nivån kommer att vara en viktig utgångspunkt i arbetet för att förverkliga den nya jordbrukspolitiken. Förslaget i propositionen att ge lantbruksnämnderna en särställning under en övergångsperiod är enligt motionen ingen bra lösning. Lantbruksnämnderna bör ges möjlighet att fortsätta sitt arbete med att stödja nya företag och människors initiativ i övrigt för att främja en levande landsbygd. När det gäller trädgårdsnäringen påpekas att denna inte berörs i propositionen och att man därmed utelämnar en viktig del av länsförvaltningens arbete för en levande landsbygd. Riksdagen bör av regeringen begära ett närmare klagörande av trädgårdsnäringens inriktning och genomförande, och en utredning bör studera olika alternativa möjligheter till rådgivning.

Utskottet instämmer i allt väsentligt i vad som anförs i propositionen (s. 22— 23) beträffande skälen för en ändrad organisation av den regionala förvaltningen inom nu berörda sektorer. Som föredragande departementschefen anfört är lantbruket och landsbygdens utveckling av stor betydelse för länen. Med nuvarande inriktning av lantbruksnämndernas verksamhet har denna fått allt större anknytning till länsstyrelsernas verksamhet på bl.a. det regionalpolitiska området. Enligt utskottets bedömning kommer denna anknytning att behöva ytterligare förstärkas. Lantbruket befinner sig för närvarande i en situation där viktiga förändringar kan väntas inom en snar framtid och där behovet av samordnade och enhetliga lösningar är stort när det gäller t.ex. frågor om lantbruk och landsbygdsutveckling, omställning av jordbruksmark, landskapsvård samt miljö- och regionalpolitiska insatser. Även andra sektorer av samhället än de areella näringarna kommer att beröras av dessa förändringar. Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag att möjligheterna till samordnade och effektiva insatser inom dessa verksamhetsområden förbättras. I sammanhanget vill utskottet särskilt understryka det angelägna i att den nya länsstyrelsen får en hög kompetens i frågor som berör de areella näringarna. Med det anförda tillstyrker utskottet för sin del regeringens förslag och överväganden i avsnitten rörande lantbruket och skogsbruket.

I anslutning till synpunkterna i motion Bo23 vill utskottet erinra om att riksdagen vid flera tillfällen behandlat organisationsfrågor m.m. inom skogsbruket. I samband med budgetberedningen våren 1989 tillstyrkte utskottet ett förslag om skogsvårdsorganisationens basorganisation som framlagts av riksdagens revisorer (se 1988/89:JoU12 s. 32 f.). Vidare bör nämnas att en utredning med förslag till långtgående ändringar i jordförvärvslagen nyligen framlagts, något som närmare redovisas i utskottets betänkande 1989/90:JoU1 om jordförvärvslagen.

Vad särskilt beträffar trädgårdsnäringens situation kan nämnas att riksdagen vid flera tillfällen framhållit vikten av att den svenska trädgårdsnäringen och dess internationella konkurrenskraft bevaras. Yrkanden om en utredning eller utvärdering av näringens situation har emellertid avstyrkts med hänvisning bl.a. till olika faktorer som inverkat gynnsamt på den svenska odlingen (se t.ex. 1988/89:JoU20). Utskottet har inte funnit anledning att i detta sammanhang föreslå några särskilda åtgärder i fråga om trädgårdsnäringen.

Utskottet föreslår således att bostadsutskottet avstyrker motion Bo23 yrkandena 4 och 5 samt motion Bo25 yrkandena 2 och 3, i den mån motionärernas synpunkter inte kan anses tillgodosedda med vad som anförs i propositionen och i utskottets yttrande.

I propositionen anförs bl.a. att fiskefrågorna har många kopplingar till de verksamheter som länsstyrelsen ansvarar för. Det är därför i och för sig naturligt att fiskenämnderna ingår i den nya länsstyrelsen. Den pågående översynen av fiskprisregleringen kan emellertid komma att föreslå betydande förändringar i prisregleringen av fisket. Som en följd av den översynen kan det därför tänkas att organisationen på det fiskeadministrativa området bör utformas på ett annat sätt än i dag. En ökad kommunalisering av uppgifterna kan inte uteslutas, och vissa frågor kan eventuellt föras till central nivå. Den anknytning som i dag finns till länen är således inte självklar. I den mån en sådan länsanknytning blir aktuell bör den nya länsstyrelsen ansvara för uppgifterna.

I sammanlagt 17 motioner (s, m, fp, c) anförs synpunkter på propositionens överväganden i detta avsnitt. I flertalet av dessa motioner föreligger en betydande samstämmighet i fråga om behovet av en länsanknuten kompetens i fiskefrågor. Motionärerna understryker i sin motivering bl.a. yrkesfiskets, vattenbrukets och fiskevårdens stora betydelse från olika synpunkter (Bo1, Bo4, Bo7, Bo8, Bo10, Bo13, Bo15, Bo17, Bo18, Bo20, Bo22, Bo23, Bo25 och Bo29). I några motioner, främst Bo3, Bo11 och Bo16, koncentreras intresset till sportfisket och fritidsfisket. Fisketurismens betydelse från ekonomisk och regionalpolitisk synpunkt framhålls bl.a. i motion Bo29. Enligt motion Bo25 är planering och prioritering av kalkningsinsatser i försurade sjöar exempel på viktiga arbetsuppgifter i länen. I motionerna Bo13 och Bo16 tas dessutom upp specificerade samordningsfrågor såvitt avser ansvaret för fisket i Vättern resp. Bolmen.

Mer konkreta förslag rörande den administrativa lösningen framförs bl.a. i motion Bo8 av Håkan Strömberg m.fl. (s). Enligt motionen bör beslut redan nu fattas om att fiskenämnderna skall ingå i den nya länsstyrelsen. Detta innebär att dagens nämnder "lyfts in" som en självständig enhet i de länsstyrelser som kommer att inrättas vid ett riksdagens bifall till propositionen. Medel för detta bör ställas till förfogande genom omfördelning från anslag under jordbruksdepartementets huvudtitel.

Utskottet erinrar inledningsvis om att 1989 års fiskeriutredning i augusti 1989 avlämnat ett betänkande med titeln Fiskprisregleringen och fiskeriadministrationen (SOU 1989:56). Betänkandet innehåller bl.a. förslag till ändringar i den statliga fiskeriadministrationen (s. 159 f.). Betänkandet remissbehandlas för närvarande i jordbruksdepartementet. Remisstiden utgår den 20 november i år.

I likhet med föredragande departementschefen kan utskottet konstatera att fiskefrågorna har många kopplingar till de verksamheter som länsstyrelsen ansvarar för. Utskottet instämmer också till stor del i de synpunkter som motionärerna anfört angående fiskefrågornas betydelse för ekonomi, sysselsättning, turism och rekreation. Fiskenämndernas verksamhet är för närvarande uppdelad på tre huvudområden, nämligen

gen fiskerinäringen (yrkesfiske och vattenbruk), fritidsfiske och fiskevård. Fiskeristyrelsen har beräknat att antalet ärenden för närvarande, bl.a. genom en ökad delegering, är ca 8 000 om året. Det kan t.ex. noteras att antalet miljöskyddsärenden ökat. Enligt utskottets mening är det viktigt att fiskenämndernas kompetens och lokalkännedom tillvaratas på länsnivå. Så till vida ansluter sig utskottet till de synpunkter som framförts i flertalet motioner.

I övrigt går utskottet nu inte närmare in på frågan hur den statliga fiskeriadministrationen bör organiseras. Den fortsatta beredningen av fiskeriutredningens betänkande bör kunna ge underlag för mera preciserade ställningstaganden härvidlag.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker de ifrågavarande motionerna i den mån dessa ej tillgodoses genom utskottets uttalande om kompetensen m.m. i fiskefrågor.

Utskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att göra något uttalande i enlighet med de motionsyrkanden som berör specificerade samordnings- och organisationsfrågor angående vissa insjöar. Det får förutsättas att dessa frågor kan lösas i samband med den fortsatta beredningen av fiskeriutredningens betänkande. Med det anförda avstyrks motionerna Bo13 yrkande 3 och Bo16 yrkande 3.

Stockholm den 19 oktober 1989

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Ingvar Eriksson (m), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp), Inge Carlsson (s), Carl G Nilsson (m), Karin Starrin (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp).

Avvikande mening

Karl Erik Olsson och Karin Starrin (båda c) anför:

Enligt vår mening hade utskottet bort tillstyrka yrkandena i motionerna Bo25 och Bo30 om avslag på propositionen och tillsättande av en parlamentarisk utredning med direktiv att utarbeta förslag om införande av länsdemokrati enligt de grunder som närmare utvecklas i den sistnämnda motionen.

1989/90:JoU1y

I andra hand anser vi att utskottet bort tillstyrka yrkandena 2 och 3 i motion Bo25. Som anförs i motionen har lantbruksnämnderna en nyckelposition i arbetet med att bibehålla en levande landsbygd och stärka sambandet mellan ägande, boende och brukande. Lantbruksnämnderna bör ges möjlighet att fortsätta arbetet med att stödja nya företag och människors initiativ på landsbygden. När riksdagen under våren 1990 beslutar om en ny jordbrukspolitik är det viktigt att omläggningen går effektivt och omställningen fungerar över hela landet. Lantbruksnämndernas rådgivning kommer att vara viktig i denna omställning. Den regionala nivån kommer att spela en stor roll för att förverkliga den nya politiken. Det är naturligt att lantbruksnämnderna har ett huvudansvar för detta arbete. Propositionens förslag i dessa frågor är ingen bra lösning. Det kan dessutom leda till problem för lantbruksnämnderna i form av "dubbelkommandon", dvs. styrning från såväl länsstyrelse som lantbruksstyrelse.

Som motionärerna anför har trädgårdsnäringen en stor betydelse för vissa regioner men berörs trots detta inte i propositionen. Härigenom utelämnas en viktig del av länsförvaltningens arbete för en levande landsbygd. Förutsättningarna för rådgivningen till den yrkesmässiga trädgårdsodlingen och till jordbruket är väsentligt skilda och kräver skilda beslut om hur dessa skall ordnas i framtiden. Riksdagen bör i enlighet med yrkande 3 i motionen begära ett klarläggande av regeringen angående trädgårdsnäringens inriktning och genomförande. En utredning bör studera olika alternativa möjligheter till rådgivning.

